

SENEGAL

TARIM ve İŞLENMİŞ TARIM ÜRÜNLERİ SEKTÖRÜ PAZAR ARAŞTIRMASI RAPORU

Tarih: 30.04.2025

Raporu Hazırlayan: Dakar Ticaret Müşavirliği

İçindekiler

1. Ülke Pazarında Tarım ve İşlenmiş Tarım Ürünleri Sektörü.....	4
1.1 İlgili Sektörde Üretim.....	4
1.3 İlgili Sektörde Üretici Yerli Firmalara ve Üretici Birlikleri/Derneklerine İlişkin Bilgiler.....	6
1.4 Tarım ve İşlenmiş Tarım ürünleri Sektöründe Perakende ve Toptan Satışlara İlişkin Bilgi.....	7
2. Ülkenin Sektörde Dış Ticareti	8
2.1 Tarım Ürünleri ve İşlenmiş Tarım Ürünleri Sektöründe Ülkenin En Fazla İthalat Gerçekleştirdiği İlk 10 Ülke.....	8
2.2 Tarım Ürünleri ve İşlenmiş Tarım Ürünleri Sektöründe Ülkenin En Fazla İhracat Gerçekleştirdiği İlk 10 Ülke.....	8
2.3 Tarım Ürünleri ve İşlenmiş Tarım Ürünleri Sektöründe Ülkenin Altılı Tarife Bazında En Fazla İthalat Yaptığı Ürünler (10 ürün,2024)	9
2.4 Tarım Ürünleri ve İşlenmiş Tarım Ürünleri Sektöründe Ülkenin Altılı Tarife Bazında En Fazla İhracat Yaptığı Ürünler (10 ürün,2024).....	10
3. Sektörde Ülkemizden İhracat.....	11
4. Sektörde İhracat Yoluyla Pazara Giriş	12
4.1 Sektör İçin Hedef Bölgeler/Şehirler/Eyaletler.....	12
4.2 Sektörde Önde Gelen Firmalar ve Pazarın Yapısı.....	14
4.2.1 İlgili Oda/Birlik/Dernek/STK'lar ve İletişim Bilgileri	15
4.2.2 Varsa İthalatçı Firma Bilgisi Alınabilecek Açık Kaynaklar	15
4.3 Sektörün İthalatında Zorunlu Belgeler	15
4.4 Sektörde sevk öncesi inceleme zorunluluğu var mıdır? Varsa yetkilendirilmiş gözetim şirketleri hangileridir?.....	16
4.5 Sektördeki Önemli Fuarlar ve Tarihleri	16
4.6 Sektör firmalarına hitap eden ve gerçekleştirilmesi planlanan ticaret heyetleri	16
4.7 Ülkenin, Ülkemiz ve Diğer Ülkelerle STA/Tercihli Ticaret Anlaşmaları Hakkında Bilgi	16
4.8 Sektörde Standartlar	17
4.9 Sektörde Etiketleme	18
4.10 Sektörde Ambalajlama	19
4.11 Lojistik.....	19
4.12 Dağıtım Kanalları	20
4.13 E-Ticaret (Sınır Ötesi E-Ticaret/E-İhracat)	20
4.13.1 Ülkedeki Pazaryerleri	20
4.13.2 Özel Günler, Bayramlar.....	21
4.13.3 En Çok Kullanılan Sosyal Medya Platformları	21
4.13.4 E-Ticarettaki Gümrük Vergileri ve Muafiyetleri.....	21
4.13.5 E-Ticarete Yönelik Düzenlemeler	21
4.13.6 E-Ticarete Yönelik Lojistik Hizmetleri	22

4.14	Tanıtım ve Pazarlama	22
4.15	Sektörde Tüketici /Alıcı Tercihleri ve Son Trendler	23
4.16	Sektörde Vergiler	23
4.17	Varsa Sektöre Yönelik ve Genel Tarife Dışı Engeller	24
5.	Sektörde İhracatçılarımızı Bekleyen Fırsatlar	24
6.	Sektörde İhracatçılarımızı Bekleyen Tehditler	25
7.	Tarım ve İşlenmiş Tarım Ürünleri Sektöründe İhracatın Artırılması için Firmalara Öneriler	26
8.	Genel Değerlendirme	28
9.	Kaynakça.....	29

1. Ülke Pazarında Tarım ve İşlenmiş Tarım Ürünleri Sektörü

1.1 İlgili Sektörde Üretim

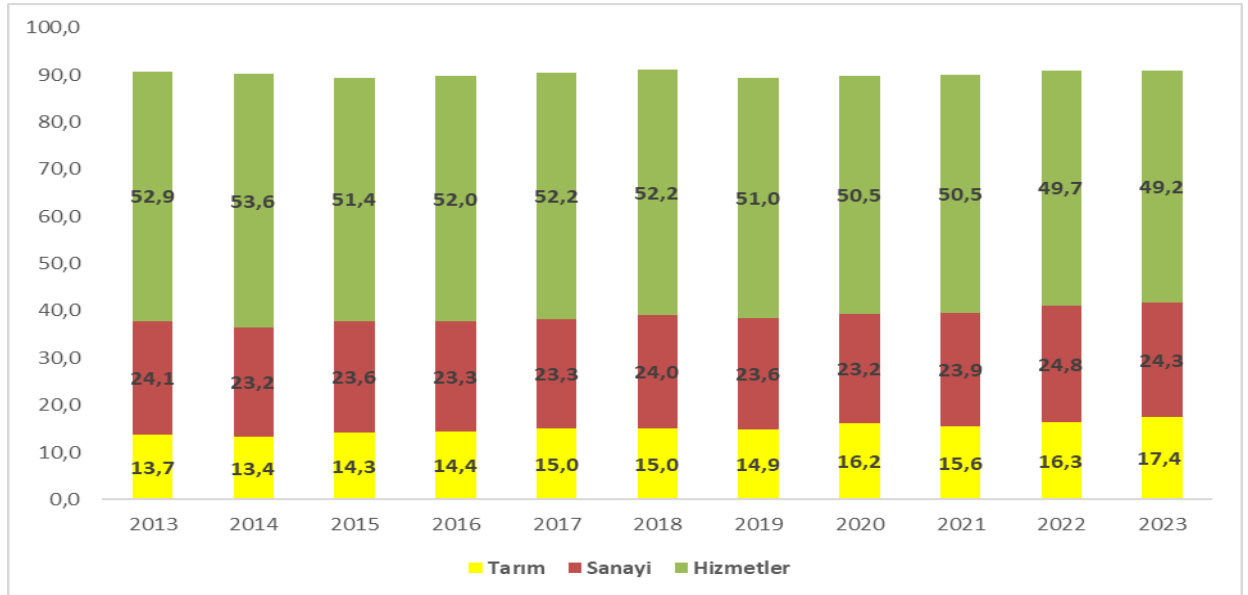
Senegal’de tarım sektörü GSYH içerisinde önemli bir paya sahiptir. Bu çerçevede tarım sektörünün GSYH içerisindeki payı 2023 yılı itibarıyla %17,4 seviyesindedir. Senegal halkının yaklaşık olarak %60’ının tarım ve hayvancılık alanında faaliyet gösterdiği tahmin edilmektedir. İşlenmiş tarım ürünleri sektöründe üretim son yıllarda Senegal devleti tarafından desteklenmekte, bu alanda yatırımların önü açılmaktadır.

Ülkede bahçecilik ürünleri, pirinç, mısır, şeker kamışı, susam, pamuk, yer fıstığı, mango, kavun gibi ürünlerin üretimi yaygındır. İşlenmiş tarım ürünleri sektöründe ise yer fıstığı yağı, domates salçası, meyve suyu gibi ürünlerin ülkede tüm talebi karşılamamakla birlikte üretimi gerçekleşmektedir.

Ülkede, özellikle COVID sonrası yaşanan sıkıntılar nedeniyle “gıda egemenliği” hususu ön plana çıkmış olup bu ifade Senegal’de Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ismine eklenmiş ve bakanlık ismi 2024 yılında Tarım, Gıda Egemenliği ve Hayvancılık Bakanlığı şeklinde güncellenmiştir.

Senegal Vizyon 2050 Programı kapsamında ülkede gerek tarım ürünleri gerek işlenmiş tarım ürünleri üretimini artırmak öncelikli politikalar arasında yer almaktadır. Bu çerçevede mevcut durumda Cooperative Agricole Communautaire (CAC) Projesi, Senegal genelinde tarımsal üretimi artırmak ve bu ürünlerden ihtiyaç fazlasının ihracatını sağlamak üzere yürürlüğe konulmak istenmektedir.

Grafik 1: Sektörlerin Senegal GSYH’sı İçerisindeki Dağılımı, 2023 (%)

Kaynak: Statistista

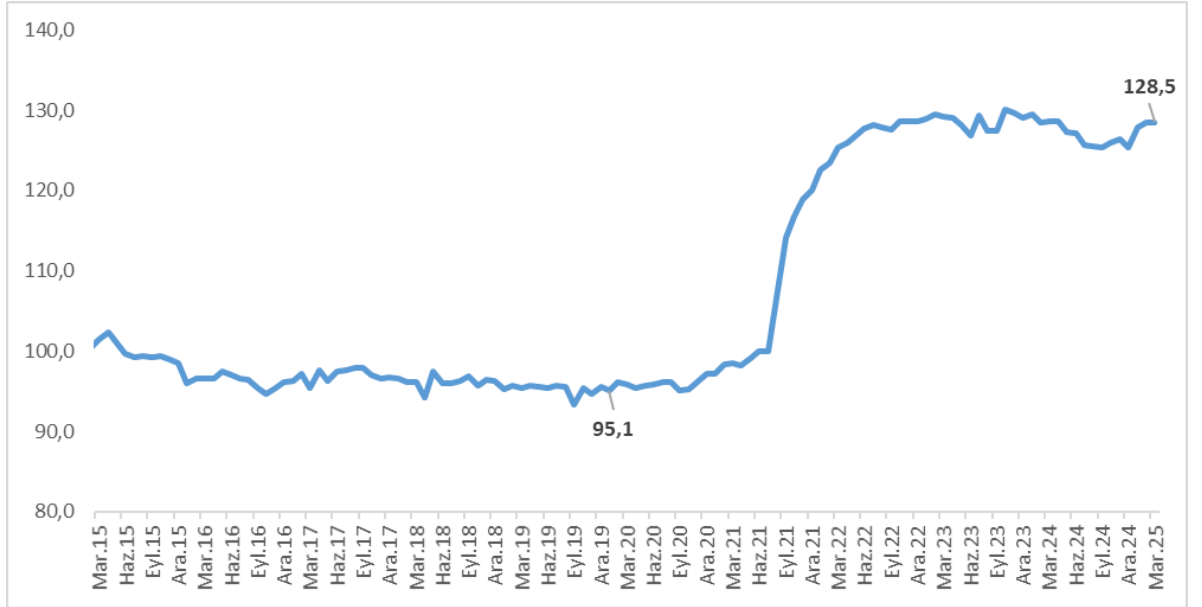
Yukarıdaki grafik aslında sadece tarım ürünleri bazında yüzdesel durumu göstermekte olup, işlenmiş tarım ürünlerini de dikkate alındığında, Trademap verilerine göre, Senegal’in 2024 yılında gerçekleştirdiği 13,3 milyar dolarlık toplam ihracatın yaklaşık %21’inin (2,8 milyar dolar) tarımsal ürün ve işlenmiş tarım ürünlerinden oluştuğu görülecektir.

1.2 Ortalama Üretici Fiyatları

Tarımsal ürün ve buna bağlı gıda sanayi fiyatlarında 2019 yılı sonlarında yaşanan COVID-19 süreci ve 2022 yılında Rusya ve Ukrayna arasındaki olumsuz gelişmeler neticesinde tarım ve işlenmiş tarım ürünleri sektörü üretici fiyatlarında küresel çapta ciddi bir yükseliş görülmüş, bu yükseliş Senegal'deki üretici fiyatlarına da yansımıştır. Grafik 2'de de görüldüğü üzere Senegal'de de üretici fiyatlarındaki keskin yükseliş göze çarpmaktadır.

Fiyatlarda yaşanan bu yükselişin tüketici enflasyonuna asgari düzeyde yansımaları sağlamak üzere Senegal hükümeti sübvansiyonlar uygulamış ve bu durum devlet bütçesi üzerinde ciddi bir yük oluşturmuştur.

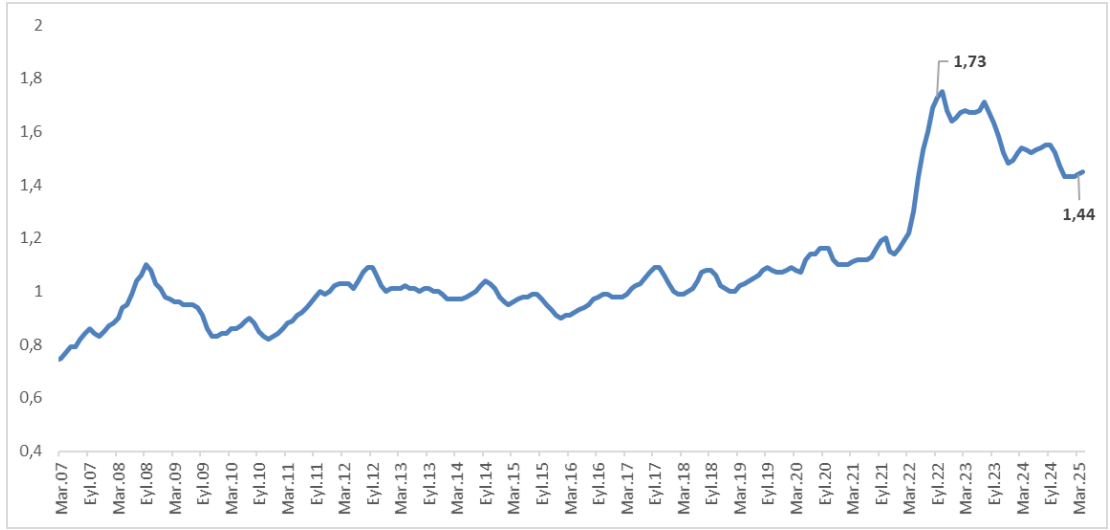
Grafik 2: Senegal Tarım Sanayii Üretici Fiyat Endeksi

Kaynak: ANSD

Ham tarım ürünleri fiyatları incelendiğinde benzer bir gelişimin mısır, darı, pirinç ve sorgum fiyatları için de geçerli olduğu görülmektedir. Dünya Bankası verileri incelendiğinde (Grafik 3) COVID-19 salgını ile birlikte fiyatlarda artış görülmektedir. Bu yükselişte özellikle gübre, tohum ve tarım ekipmanları ithalatında yaşanan aksamaların ve hasat döneminde mobilitenin azalması sonucu verimliliğin düşmesi fiyatlarda artışa yol açmıştır. Pandemi sonrası ise yaşanan normalleşme ile fiyatlarda aşağı yönlü eğilim başlamıştır.

Grafik 3: Senegal Gıda Fiyat Endeksi (mısır, darı, pirinç, sorgum iç piyasa fiyatlarını içerir endekstir)

Kaynak: Dünya Bankası

1.3 İlgili Sektörde Üretici Yerli Firmalara ve Üretici Birlikleri/Derneklerine İlişkin Bilgiler

Ülkede tarımsal üretim sektöründe faaliyet gösteren şirketler aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 1: Senegal'deki bazı önemli tarım ve gıda endüstrisi yerel firmaları

Firma Adı	Faaliyet Alanı
SONACOS	Yer fıstığı yağı üretimi
Société de Cultures Légumières (SCL)	Tatlı mısır, yeşil fasulye, havuç, soğan, biber, kabak, hayvan yemi
Grands Domaines du Sénégal (GDS)	Geniş ölçekli tarım arazilerinde sebze ve tahıl üretimi
SOLDIVE (AGS)	Geniş ölçekli tarım arazilerinde meyve, sebze ve tahıl üretimi
SODEFITEX	Pamuk üretimi, işlenmesi, ihracatı
La Compagnie Agricole de Saint-Louis (CASL)	Pirinç ve sebze üretimi
AGROLINE	Domates, soğan ve çeşitli sebzeler üretim ve ihracatı
GLOBAL AGRO COMMODITIES	Tarım ürünleri üretimi, işlenmesi ve ihracatı
CSS	Şeker üretimi
FRUITALES	Tarım ürünleri üretimi, işlenmesi ve ihracatı
SEDIMA	Tarım ürünleri üretimi, işlenmesi ve ihracatı
SENICO	Tarım ürünleri işlenmesi ve ihracatı
PATISEN	Tarım ürünleri işlenmesi ve ihracatı
GO AGRO	Fıstık üretimi
SENEGINDIA	Patates ve soğan üretimi

Tablo 2: Senegal'deki bazı önemli tarım kooperatifleri ve birlikleri

Kooperatif/Birlik Adı	
CNCR – Conseil National de Concertation et de Coopération des Ruraux	Ulusal Kırsal Diyalog ve Koordinasyon Konseyi
FONGS – Fédération des ONG du Sénégal	Senegal Sivil Toplum Kuruluşları Federasyonu
RESOPP – Réseau des Organisations Paysannes et Pastorales du Sénégal	Çiftçi ve Hayvancılık Örgütleri Ağı
UNCAS – Union Nationale des Coopératives Agricoles du Sénégal	Ulusal Tarım Kooperatifleri Birliği
URAPAS – Union Régionale des Producteurs Agricoles de Saint-Louis	Saint-Louis Bölgesel Tarım Üreticileri Birliği

1.4 Tarım ve İşlenmiş Tarım ürünleri Sektöründe Perakende ve Toptan Satışlara İlişkin Bilgi

Senegal'deki SEMIG (Société d'Exploitation du Marché d'Intérêt National et de la Gare des Gros Porteurs), tarım ürünlerinin toptan ticaretini, lojistiğini ve dağıtımını yöneten bir kamu şirkettir. 2022 yılında faaliyete geçen bu kuruluş, özellikle tarım ürünlerinin pazarlanması ve taşınmasında merkezi bir rol oynamak amacıyla oluşturulmuştur. Mevcut durumda bazı altyapısal ve yönetsel sorunlarla karşılaşmakla birlikte, söz konusu kuruluşun verimliliği artırılmaya çalışılmaktadır. Bünyesinde kiralanabilir sebze meyve hali, tır parkı ve laboratuvarı bulunmaktadır.

Diğer taraftan işlenmemiş tarım ürünlerinin büyük çoğunluğu modern olmayan geleneksel pazarlarda, semt pazarlarında küçük esnaf, sokak satıcıları tarafından satılmaktadır. Çevre ülkelerden de meyve-sebze alımı gerçekleştirilmekte olup bu ürünlerin insan sağlığı açısından denetimleri yeterli düzeyde yapılamamaktadır. Depolama imkânı da kısıtlı olduğundan önemli miktarda fire ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle ülkede büyük bir soğuk hava deposu projesi bulunmakta, ulusal düzeyde üretilen ürünlerin buralarda depolanması ve kontrollerinin yapılması planlanmaktadır.

Meyve ve sebze perakende satışında modern süpermarket zincirleri de rol almaktadır. Ülkede en fazla şubesi olan süpermarket zinciri Auchan firmasıdır. Ayrıca yerel sermaye ile oluşturulmuş LekkuFii süpermarketi de büyüme potansiyeli taşımaktadır. Bu marketler genellikle bir satın alma merkezi oluşturmakta ve alımlarını bu satın alma merkezi üzerinden yapmaktadır.

İşlenmiş tarım ürünleri satışları da bu marketlerde yapılmaktadır. Ancak, bu ürünlerin büyük çoğunluğu küçük esnaflarca satılmaktadır. Gıda distribütörü olan firmalar aracılığı ile işlenmiş gıda ürünleri şehir merkezleri ve kırsal bölgelere ulaştırılmaktadır. Üretici firmalar gezici araçlar ile de ürünlerini doğrudan satışa çıkarabilmektedir.

2. Ülkenin Sektörde Dış Ticareti

2.1 Tarım Ürünleri ve İşlenmiş Tarım Ürünleri Sektöründe Ülkenin En Fazla İthalat Gerçekleştirdiği İlk 10 Ülke*

	Ülke Adı	İthalat Değeri (\$)	Oran (%) (İthalat Değeri/Toplam İthalat)
1	Hindistan	398.562.000	12,9
2	Brezilya	335.342.000	10,8
3	Fransa	238.321.000	7,7
4	Tayland	236.609.000	7,7
5	Malezya	233.479.000	7,6
6	Çin	219.516.000	7,1
7	Hollanda	162.721.000	5,3
8	Polonya	158.555.000	5,1
9	Arjantin	117.123.000	3,8
10	Rusya**	113.575.000	5,6
	Türkiye	78.117.000	2,5

*:Trademap 06-24 aralığındaki ve 52 GTIP numaralı fasıllar dikkate alınarak hesaplama yapılmıştır.

** : Rusya'nın 2023 verileri bulunmaktadır. Diğer ülke verileri 2024 yılına aittir.

2.2 Tarım Ürünleri ve İşlenmiş Tarım Ürünleri Sektöründe Ülkenin En Fazla İhracat Gerçekleştirdiği İlk 10 Ülke*

	Ülke Adı	İhracat Değeri (\$)	Oran (%) (İhracat Değeri/Toplam İhracat)
1	Çin	305.825.000	38,7
2	Mali**	174.677.000	19,2
3	Hindistan	128.199.000	16,2
4	Vietnam	91.799.000	11,6
5	İspanya	62.940.000	8,0
6	Birleşik Krallık	52.163.000	6,6
7	Gambiya**	46.880.000	5,2
8	Gine**	41.649.000	4,6
9	Fransa	26.192.000	3,3
10	Hollanda	20.450.000	2,6
	Türkiye	7.734.000	1,0

*:Trademap 06-24 aralığındaki ve 52 GTIP numaralı fasıllar dikkate alınarak hesaplama yapılmıştır.

** : Mali, Gine ve Gambiya'nın 2023 verileri bulunmaktadır. Diğer ülke verileri 2024 yılına aittir.

2.3 Tarım Ürünleri ve İşlenmiş Tarım Ürünleri Sektöründe Ülkenin Altılı Tarife Bazında En Fazla İthalat Yaptığı Ürünler (10 ürün,2024)

Gümrük Tarife Kodu (6 Basamaklı)	Ürün Adı	İthalat Değeri (\$)	Türkiye'den İthalatı (\$)	Türkiye'den İthalatının Payı (%)
100640	Kırık pirinç	678.217.000	-	0
190190	Malt özütü; un, darı, öğütülmüş tahıl, nişasta...	326.417.000	-	0
151190	Palmiye yağı ve fraksiyonları...	235.470.000	-	0
170199	Kamış veya pancar şekeri ve kimyasal olarak saf sakaroz...	221.951.000	376	0,0..
100199	Buğday ve mahlut...	137.654.000	-	0
100630	Yarı öğütülmüş veya tamamen öğütülmüş pirinç...	105.262.000	980	0,0..
100590	Mısır	83.008.000	51.180	0,006
070310	Taze veya soğutulmuş soğan ve arpacık soğanı	79.859.000	-	0
080390	Taze veya kurutulmuş muz	72.692.000	-	0
090210	Yeşil çay, <= 3 kg'lık hazır ambalajlarda	57.675.000	-	0

2.4 Tarım Ürünleri ve İşlenmiş Tarım Ürünleri Sektöründe Ülkenin Altılı Tarife Bazında En Fazla İhracat Yaptığı Ürünler (10 ürün,2024)

Gümrük Tarife Kodu (6 Basamaklı)	Ürün Adı	İhracat Değeri (\$)	Türkiye'ye İhracatı (\$)	Türkiye'ye İhracatının Payı (%)
120242	Yer fıstığı, kabuklu, kırılmış olsun veya olmasın..	295.459.000	-	0
080131	Taze veya kurutulmuş kaju fıstığı..	91.387.000	-	0
160414	Hazırlanmış veya muhafaza edilmiş ton balıkları, orkinos ve palamut...	58.212.000	-	0
070999	Taze veya soğutulmuş sebzeler	38.154.000	-	0
070820	Taze veya soğutulmuş fasulyeler	34.125.000	-	
100640	Kırık pirinç	24.946.000	-	
070310	Taze veya soğutulmuş soğan ve arpacık soğanı	21.644.000	-	
080711	Taze karpuzlar	21.258.000	-	
080719	Taze kavunlar	16.918.000	-	
240220	Tütün içeren sigaralar	14.738.000	1000	0,00..

3. Sektörde Ülkemizden İhracat

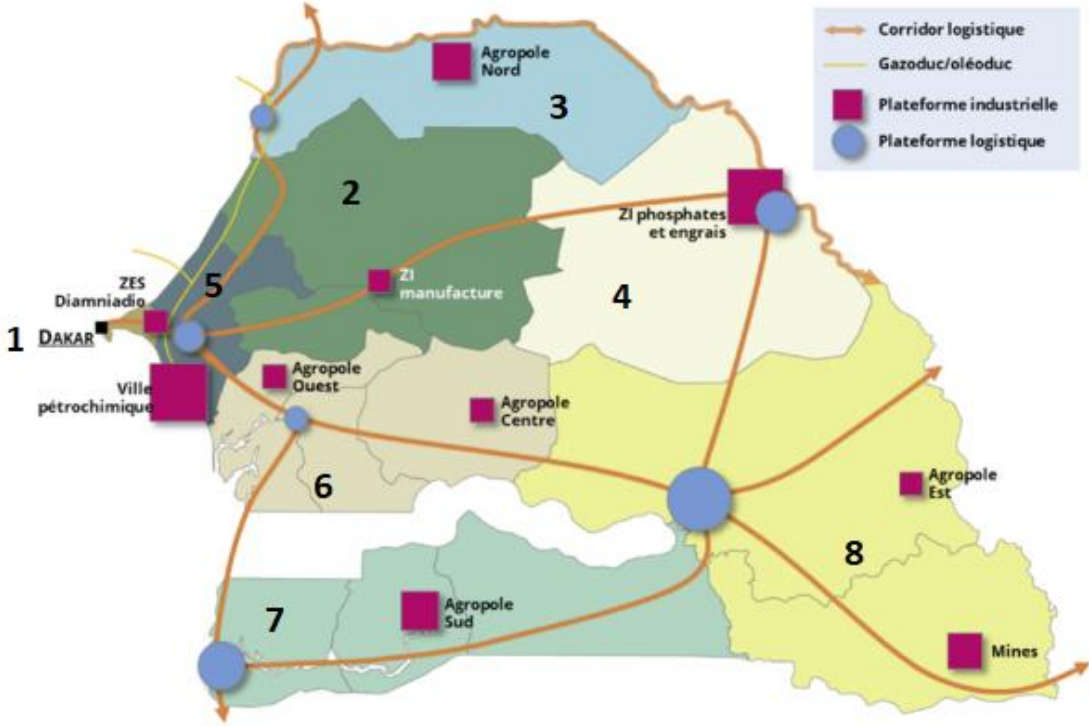
3.1 Sektörde Ülkemizin Ülkeye İhracatı (1.000 \$)

	Gümrük Tarife Kodu (6 Basamaklı)	Ürün Adı	2020	2021	2022	2023	2024
1	151219	Ayçiçeği veya aspir yağı ve bunların fraksiyonları	13.655	12.837	18.742	22.080	25.459
2	190219	Pişmemiş makarna, içi doldurulmamış veya başka şekilde hazırlanmamış, yumurta içermeyen	12.804	12.150	32.217	14.252	10.890
3	190531	Tatlı bisküviler	8.459	6.825	7.516	5.447	6.507
4	210690	Gıda müstahzarları	1.198	2.075	2.700	5.292	4.517
5	110812	Mısır nişastası	2.644	2.238	3.051	3.372	3.680
6	170230	Katı haldeki glikoz ve glikoz şurubu, ilave tatlandırıcı veya renklendirici madde içermeyen ...	1.235	2.300	3.253	1.314	2.104
7	210210	Aktif mayalar	2.550	2.760	2.993	2.833	2.075
8	190590	Ekmek, pasta, kek, bisküvi..	1.008	1.125	639	755	1.661
9	190532	Waffle ve gofretler	4.421	3.704	2.565	2.345	1.359
10	190230	Makarna, pişmiş veya başka şekilde hazırlanmış (doldurulmuş olanlar hariç)	1.103	1.219	2.209	1.287	1.270
	TOPLAM		59.932	68.837	93.200	76.019	78.117

4. Sektörde İhracat Yoluyla Pazara Giriş

4.1 Sektör İçin Hedef Bölgeler/Şehirler/Eyaletler

Senegal hükümetinin 2024 yılında tanıtımını yaptığı Vizyon Senegal 2050 yol haritası kapsamında aşağıdaki bölgeler, yanında belirtilen alanlarda hedef bölgeler olarak belirlenmiştir. Söz konusu bölgeler aynı zamanda haritada da (Resim 1) gösterilmektedir. Söz konusu haritada bölgesel düzeyde ekonomik planlama gösterilmektedir. Bu çerçevede;

a-Dakar Bölgesi (Haritadaki 1 No'lu Bölge):

- Modanın ve Afrika kültürünün dünya başkenti
- İş turizmi metropolü
- Bölgesel eğitim, araştırma ve yenilik merkezi
- İmalat sanayi, montaj sanayi, **gıda endüstrisi (IAA)**

b-Diourbel-Louga Bölgesi (Haritadaki 2 No'lu Bölge)

- Büyük Touba – 3 milyondan fazla nüfusu olan Mbacké topluluğu
- Dini turizm
- **Gıda endüstrisi (IAA)** ve imalat endüstrisi

c- Kuzey Bölgesi (Haritadaki 3 No'lu Bölge)

- **Sahel Agropole Nord'un tarımsal tahıl ambarı (balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliği, pirinç, tahıllar, şeker)**
- Turizm (kültürel, ekoturizm)
- Hidrokarbonlar ve enerji

d-Kuzeydoğu Bölgesi (Haritadaki 4 No'lu Bölge)

- Fosfat - Gübre sanayi merkezi
- Yoğun yetiştirme: et ve süt
- Kereste Dışı Orman Ürünleri (Büyük Yeşil Duvar)

e-Thies Bölgesi (Haritadaki 5 no'lu Bölge)

- Lojistik platform ve havaalanı merkezi
- Katı, sıvı veya gaz halinde bulunan mineral ürünlerin çıkarılmasında çalışan tüm endüstriler ve imalat
- Yeni Petrokimya Şehri
- Turizm (petite-côte)
- **IAA: bahçecilik**, balıkçılık ürünleri

f-Merkez Bölge (Haritadaki 6 no'lu Bölge)

- **Agropole merkezi tarımsal sanayi merkezi (yer fıstığı ve yağlı tohumlar, tahıllar, tuz).**
- Lojistik merkezi (Kaolack)
- Ekoturizm ve Eğlence
- Dini turizm

g-Güney Bölgesi (Haritadaki 7 no'lu Bölge)

- **Tarımsal tahıl ambarı ve tarımsal sanayi merkezi / Agropole Sud (meyve, sebze, tahıllar, kaju fıstığı, yer fıstığı)**
- Turizm (ekoturizm, kültürel, eğlence)
- Güney lojistik platform

h-Güneydoğu Bölgesi (Haritadaki 8 no'lu Bölge)

- Bölgesel lojistik platformu (Tambacounda)
- Ekoturizm (Niokolo-Koba, Bassari ülkesi)
- **IAA / Agropole Est (tahıllar, muz, pamuk)**
- Bölgesel metalurji merkezi

4.2 Sektörde Önde Gelen Firmalar ve Pazarın Yapısı

Geniş ölçekli tarım arazilerinde sebze, meyve ve tahıl üretimi ve/veya bu ürünlerin gıdakonusunda Fruitales, Senegindia, Grand Domaines du Senegal, Societe de Cultures Legumieres, Sodefitex, Sedima, Senico, Patisen, Sonacos ve Tablo 1'de yer alan diğer firmalar öne çıkmaktadır. Diğer taraftan sektörde gıda sektöründe büyük Türk yatırımları da bulunmaktadır. Ayrıca, Hindistan, Fas, Hollanda, Çin gibi ülkelerin ve Senegal'de yaşayan Lübnan'lıların yatırımları da bulunmaktadır.

Ülkede tarım genel olarak geleneksel yöntemlerle yapılmakta olup tarımda makineleşme oranı düşüktür. Diğer taraftan kırsal bölgede yaşayan nüfusun tarım konusunda yeterince bilgi/birikim ve eğitimi olmaması da sektörde verimliliği etkilemektedir.

Tohumlarda dışa bağımlılık ve tarım makinelerinde bakım hizmetlerinin yeterli olmayışı sektördeki diğer problemler olarak öne çıkarken depolama tesislerinin bulunmaması üretilen ürünlerde yüksek oranlarda fireye yol açmaktadır.

Pazarda küçük ölçekli çiftçiler, aile işletmeleri arazilerin büyük bölümünü kullanmaktadır. Bahçecilik ve pirinç üretiminde kadınlar ön plana çıkmaktadır. Ürünlerin çoğu yerel pazarlarda satılmaktadır. Yer fıstığı ve bazı meyveler başlıca ihracat ürünleri olup bu ürünlerin ambalajlanması, korunması ve ihracata uygun duruma getirmek üzere sağlık açısından kontrolünün sağlanması, bu ürünlerin ticarileştirilmesi hususlarında yeterli altyapı ve know-how bulunmamaktadır. Mevcut durumda bu eksiklikleri gidermek adına çalışmalar Senegal'de yürütülmektedir.

İşlenmiş tarım ürünleri sektöründe ise birkaç büyük yerli ve yabancı firma dışında, bu ürünleri işleyecek teknolojiye ve finansa sahip firma bulunmamaktadır. Firmaların bu konuda know-how eksikliği olup yabancı yatırımcı arayışları bulunmaktadır. Özellikle ülkenin güneyinde Casamance bölgesi bölgede yetişen tarım ürünlerinin (özellikle meyve) işlenmesi hususunda Senegal hükümetince öncelikli olarak belirlenmiş bölgelerden birisidir. Bölge halkı da bu konuda yabancı ortak arayışındadır.

Sonuç olarak genel yaklaşım, ülkede gıda egemenliğinin yakalanması için bölgedeki tarımsal ham maddelerin ülke içinde işlenerek yerel halkın ihtiyaçların karşılanması ve ihtiyaç fazlasının ihraç edilmesi şeklindedir.

Ülkede mevcut durumda işlenmiş gıda ve paketlenmiş gıda üretimi talebin çok altında olup ihtiyaçların büyük bölümü mevcut durumda ithal edilmektedir. Bu minvalde büyük marketler satın alma merkezleri ile diğer gıda perakendecileri ülkedeki gıda dağıtıcıları ile çalışmaktadırlar.

4.2.1 İlgili Oda/Birlik/Dernek/STK'lar ve İletişim Bilgileri

Senegal Kırsal Danışma ve İşbirliği (CNCR)

Ülkedeki önemli sivil toplum kuruluşlarından birisi, Senegal Kırsal Danışma ve İşbirliği Ulusal Konseyi'dir (CNCR). CNCR'ın amacı, aile çiftliklerinin sürdürülebilir sosyo-ekonomik gelişimini sağlayan köylü tarımının gelişimine katkıda bulunmaktır. Senegal Tarım Kooperatifleri Birliği, Ulusal Pamuk Üreticileri Federasyonu, yer fıstığı, domates ve soğan üreticileri birlikleri ile bazı hayvancılık birlikleri bu STK'nın üyeleri arasındadır. ((+221) 33 827 74 53 - cncr@cncr.org , <https://cncr.org/>)

Senegal Sivil Toplum Örgütleri Federasyonu (FONGS – Action Paysanne)

FONGS, şu anda 31 üye derneği ve bunlar aracılığıyla yaklaşık 120.000 üyeyi temsil etmektedir. 3.000'den fazla köy grubunda etkilidir. Bu üyeler, bulundukları bölgelerin tarımsal ekolojik imkân ve kısıtlamalarına bağlı olarak, tüm tarımsal-ormansal-pastoral sektörlerde faaliyet gösteren aile tipi çiftliklerde faaliyet göstermektedirler. Dernekleri farklı bölgelerde bulunmakta olup Senegal'in 45 bölgesinden 35'ini kapsamaktadır. ((221) 33 939 58 58, <http://www.fongs.sn/>)

Réseau des Organisations Paysannes et Pastorales du Sénégal (RESOPP)

RESOPP, kırsal kooperatifler CORAD (Ndoum), COORAP (Pambal), COOPAM (Mbour), COOPAKEL (Louga), COOPAD (Sédhiou), COORDEC (Koungheul), COOPAKEL (Kaolack), COORDIM (Tambacounda), COORDID (Djilor) ve Aralık 2007'de kurulan tasarruf ve kredi kooperatifi COOPEC-RESOPP'u (merkezi Thiès'te) içermektedir (+221 33 951 85 58, resopp@resopp-sn.org , <https://www.resopp-sn.org/>)

Senegal Tarım Kooperatifleri Ulusal Birliği (UNCAS)

UNCAS (Union Nationale des Coopératives Agricoles du Sénégal), 1978 yılında kurulmuş olan ulusal bir tarım kooperatifleri birliğidir. Ülke genelinde 850.000'den fazla üyesi bulunan UNCAS, Senegal'in kırsal kalkınma ve tarımsal üretim politikalarında önemli bir rol oynamaktadır. Organizasyon yapısı, köy düzeyindeki 4.500 bölümden başlayarak 337 kırsal kooperatif, 90 yerel birlik, 28 ilçe birliği ve 14 bölgesel birlik aracılığıyla piramidal bir yapı sergilemektedir. UNCAS'ın temel amacı, Senegal'deki tarım kooperatiflerini modernize etmek ve kırsal ekonomiyi canlandırmaktır. (Adres: Zone B, Ballon n°10, BP 3225, Dakar, Senegal, (+221) 33 825 91 38))

İşlenmiş tarım ürünleri üreticileri ile toptan ve perakende satıcıları ise daha çok ticaret odaları bünyesinde teşkilatlanmaktadır. Bu ticaret odalarından Dakar Ticaret Odası iletişim bilgileri;

Tel +221 33 889 76 80, cciad@orange.sn

4.2.2 Varsa İthalatçı Firma Bilgisi Alınabilecek Açık Kaynaklar

Açık kaynaklarda güvenilir ithalatçı bilgisi bulunmamakta olup bu konuda Müşavirliğimiz ile “Müşavire Danışın” platformu üzerinden irtibata geçilmesi tavsiye edilmektedir.

4.3 Sektörün İthalatında Zorunlu Belgeler

Rafine yemeklik yağlarının A vitamini ile, yumuşak buğday ununun ise demir ve folik asit ile zenginleştirilmesi ülke genelinde zorunlu hale getirilmiştir. Buna göre, rafine edilmiş yenilebilir yağlara ilişkin gümrük beyannameleri ile buğday ununa ilişkin beyannamelerin, yürürlükteki

standartlara uygunluğu doğrulayan İç Ticaret Müdürlüğü tarafından düzenlenen gıda ürünleri ithalat beyannamesi (DIPA) ile birlikte verilmesi gerekmektedir.

Senegal'e ithal edilen ve uygunluk doğrulama (VOC) kapsamında olan tarım ürünleri için aşağıdaki belgeler ve işlemler gereklidir:

-Uygunluk Sertifikası (COC): Ürünün, Senegal'in ulusal standartlarına veya uluslararası eşdeğerlerine uygun olduğunu belgeleyen sertifika.

-Sağlık Sertifikası: Hayvansal rnler için veteriner sağlık sertifikası; bitkisel ürünler için ise bitki sağlığı (fitosaniter) sertifikası gereklidir.

-Kalite Sertifikası: Ürünün kalite standartlarına uygunluğunu gösteren belge.

-Laboratuvar Testleri: Gerekli durumlarda, ürünlerin yetkili laboratuvarlarda test edilmesi talep edilebilir.

-Fiziksel Denetim: rnlerin sevkiyat öncesi fiziksel olarak incelenmesi.

4.4 Sektörde sevk öncesi inceleme zorunluluğu var mıdır? Varsa yetkilendirilmiş gözetim şirketleri hangileridir?

Buğday, pirinç, şeker, yağlar, un, bakliyat gibi temel gıda ürünleri ile konserve gıdalar, meyve suları, süt ürünleri ve diğer işlenmiş gıda ürünleri sevk öncesi incelemeye tabidir. Senegal'de sevk öncesi inceleme hizmetleri için yetkilendirilmiş başlıca şirket Cotecna'dır. Cotecna, Senegal Gümrük İdaresi ile yakın iş birliği içinde çalışmakta ve ithalat öncesi denetim, risk değerlendirmesi, X-ray tarama ve transit izleme gibi hizmetler sunmaktadır. (<https://www.cotecna.com/en/locations/senegal>)

4.5 Sektördeki nemli Fuarlar ve Tarihleri

Her yıl genellikle Haziran ayında Dakar'da CICAD Fuar Merkezi'nde "Senefood", "Senagro" uluslararası fuarları gerçekleştirilmektedir. Söz konusu fuarlar bir Türk fuar firmasıncı gerçekleştirilmekte olup ülkedeki ve bölgedeki önemli profesyonel fuarlardandır. Ayrıca CICES'de FIARA fuarı düzenlenmekte olup bu fuarlar daha çok ülkedeki üreticilerin ağırlıklı olarak katıldığı ve yaklaşık 1 ay süren bir fuar olup genellikle her yıl Nisan-Mayıs aylarında düzenlenmektedir.

4.6 Sektör firmalarına hitap eden ve gerçekleştirilmesi planlanan ticaret heyetleri

Eylül 2025 döneminde TİM tarafından Genel Ticaret Heyeti gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.

4.7 Ülkenin, lkemiz ve Diğer lkelerle STA/Tercihli Ticaret Anlaşmaları Hakkında Bilgi

Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu (ECOWAS)

Senegal, 12 yeli ECOWAS'ın bir parçasıdır. Bu topluluk, ye ülkeler arasında gümrük vergilerini kaldırarak serbest ticaret bölgesi oluşturmayı hedeflemektedir. Ayrıca, ECOWAS Ortak Dış Tarifesi (CET) uygulanmaktadır.

Afrika Kıtasal Serbest Ticaret Bölgesi (AfCFTA)

Senegal, 2018'de imzalanan ve 2019'da yürürlüğü giren AfCFTA'nın kurucu üyelerindendir. Bu anlaşma, Afrika kıtasında tarifelerin %90'ının kaldırılmasını ve ticaretin kolaylaştırılmasını amaçlamaktadır.

Mevcut durumda Senegal'in ülkemiz ile bir STA veya TTA anlaşması bulunmamaktadır.

4.8 Sektörde Standartlar

Senegal'de işlenmiş tarım ürünleri ve tarım ürünlerine ilişkin standartlar, ulusal mevzuat, bölgesel (ECOWAS) düzenlemeler ve uluslararası normlar çerçevesinde belirlenmiştir.

Senegal’de Tarım ve Gıda Standartlarını Belirleyen Kuruluşlar

- Direction de la Protection des Végétaux et du Contrôle de la Qualité (DPV)
Bitkisel üretim, pestisit kalıntıları ve gıda güvenliği denetimlerinden sorumlu.
- Agence Sénégalaise de Normalisation et de la Qualité (ASNQ)
Ürün standartlarını (Normes Sénégalaises - NS) belirler ve uygunluk değerlendirmesi yapar.
- Ministère du Commerce et des PME
İthalat-ihracat kurallarını düzenler.
- ECOWAS (Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu)
Bölgesel gıda güvenliği ve standardizasyon politikalarını uygular.

Tarım Ürünleri için Standartlar (Çiğ Ürünler)

Genel Standartlar

- Pestisit kalıntı limitleri: Codex Alimentarius ve ECOWAS kurallarına uygun olmalıdır.
- Ağır metal kontrolleri (kurşun, kadmiyum vb.)
- Mikotoksin sınırları (aflatoksin gibi)
- GDO’lu ürünler: İzinli değildir, etiketleme zorunluluğu vardır.

Önemli Ürün Bazlı Standartlar

- Yer fıstığı: Senegal’in ana ihracat ürünü; aflatoksin kontrolü çok sıkı (AB ve ECOWAS limitleri geçerli).
- Sebze-meyve: Taze ürünlerde kalite sınıflandırması (örneğin, NS 01-001: Taze domates standardı).
- Pirinç, susam, mango: İhracatta ECOWAS ve uluslararası standartlar geçerlidir.

İşlenmiş Tarım Ürünleri Standartları

Zorunlu Standartlar

- Hijyen ve üretim koşulları: HACCP ve ISO 22000 uyumluluğu tavsiye edilir.
- Katkı maddeleri: Codex ve ECOWAS izin verilen listesine uygun olmalıdır.
- Mikrobiyolojik kriterler: Salmonella, E. coli, Listeria gibi patojenler için sınırlar belirlenmiştir.

Özel Ürün Standartları

- Bitkisel yağlar (NS 03-001): Asitlik, peroksit değeri, safsızlık oranları.
- Meyve suları ve konsantreler (NS 05-002): Şeker ilavesi, koruyucu kullanımı.
- Bal (NS 06-001): Nem oranı, diastaz aktivitesi.

- Un ve unlu mamuller: Nem, protein, kül içeriği standartları.

4.9 Sektörde Etiketleme

Senegal'de işlenmiş tarım ürünlerinin etiketlenmesine ilişkin kurallar, “Senegal Gıda Mevzuatı (Codex Alimentarius Sénégalais)” ve “Batı Afrika Ekonomik Topluluğu (ECOWAS) düzenlemeleri” ile belirlenmiştir. Temel etiketleme kuralları şunlardır:

Zorunlu Bilgiler

İşlenmiş gıda ürünlerinin etiketinde aşağıdaki bilgiler bulunmalıdır:

- Ürün adı (net ve yanıltıcı olmayan şekilde)
- İçindekiler listesi (azalan ağırlık sırasına göre)
- Net miktar (gram, kilogram, litre vb.)
- Üretici / İthalatçı bilgileri (adı, adresi ve iletişim bilgileri)
- Menşe ülke (ithal ürünler için)
- Son kullanma tarihi / Tavsiiye edilen tüketim tarihi
- Parti numarası / Seri numarası (üretim izlenebilirliği için)
- Kullanım talimatları (gerekliyse)
- Besin değeri tablosu (enerji, protein, yağ, karbonhidrat, şeker, tuz vb.)

Özel Uyarılar ve İşaretler

- Alerjen bilgileri (gluten, süt, fıstık, kabuklu deniz ürünleri vb.) belirtilmelidir.
- Katkı maddeleri (E numaraları ile) açıkça yazılmalıdır.
- Helal sertifikası (varsa) etikette belirtilebilir.
- GDO içeriyorsa bu açıkça belirtilmelidir.

ECOWAS Uyumluluğu

- Senegal, ECOWAS Gıda Güvenliği Düzenlemelerine uyum sağlamaktadır. Bu nedenle etiketlerde ECOWAS standartlarına uygunluk aranır.

Kurallara uymayan ürünler piyasadan toplatılabilir veya ithalat izni iptal edilebilir.

4.10 Sektörde Ambalajlama

Senegal'de gıda ve tarım ürünlerinin ambalajlanmasına ilişkin kurallar, “güvenlik, hijyen, tüketici bilgilendirme” ve “çevresel düzenlemeler” çerçevesinde belirlenmiştir.

Ambalajlama ile İlgili Düzenleyici Kuruluşlar

- Agence Sénégalaise de Normalisation et de la Qualité (ASNQ)

Ambalaj standartlarını belirler (Normes Sénégalaises - NS).

- Direction du Commerce Intérieur et de la Concurrence (DCIC)

Tüketici hakları ve ambalaj şeffaflığını denetler.

- Ministère de l'Environnement et du Développement Durable (Senegal Çevre ve Sürdürülebilir Kalkınma Bakanlığı)

Çevre dostu ambalaj kurallarını uygular.

Genel Ambalajlama Kuralları

Malzeme ve Hijyen Standartları

- Gıda ile temas eden ambalajlar:

- Plastik, cam, metal veya kartonun gıdaya uygunluğu kanıtlanmalıdır.

- Migrasyon testleri (ağır metal, BPA vb. zararlı madde geçişi kontrolü) yapılmalıdır.

- Tek kullanımlık plastikler: Bazı ürünlerde kısıtlamalar bulunmaktadır.

Özel Ürünler için Ambalaj Kuralları

- Sıvı ve yağ ürünleri: Sızıntıya dayanıklı, hava almayan kapaklar.

- Kırılgan ürünler (yumurta, meyve): Koruyucu köpük veya mukavva kullanımı.

- Toz ürünler (un, baharat): Nem geçirmez ambalaj.

Çevresel Düzenlemeler ve Plastik Kısıtlamaları

- Plastik poşet yasağı: 2020'den beri <1 mm kalınlığındaki plastik poşetler yasaktır.

- Geri dönüşüm zorunluluğu: Büyük işletmeler ambalaj atıklarını toplamakla yükümlüdür.

- Biyobozunur ambalaj teşviki: Özellikle yerel pazarlarda kağıt/karton kullanımı desteklenmektedir.

4.11 Lojistik

Ülkeye ihracat genellikle İstanbul, İzmir ve Mersin Limanlarından gemi yoluyla gerçekleşmektedir. Lojistik süreleri İstanbul'dan yaklaşık 1 ay, İzmir'den 20-25 gün Mersin'den ise yaklaşık 15-20 gün sürmektedir. Güzergâh Cebelitarık Boğazı'ndan Tanger Limanı ve Dakar Limanı şeklindedir. Ayrıca THY kargo taşımacılığı imkânı da bulunmaktadır.

4.12 Dağıtım Kanalları

Diğer şehirlere mal dağıtımını ithalatçı toptancı tüccarların Dakar'daki merkezlerinden yapılmaktadır. Dağıtım noktaları oluşturmada bazı şehirler ön plana çıkmaktadır. Bunlar;

Dakar: Senegal'in başkenti ve en büyük şehri olan Dakar, aynı zamanda ülkenin ana ticaret ve lojistik merkezidir. Dakar Limanı, Batı Afrika'nın en büyük ve en işlek limanlarından biri olarak kabul edilir. Bu liman, hem bölgesel hem de uluslararası ticaret için kritik bir role sahiptir. Ayrıca, şehir aynı zamanda Dakar Blaise Diagne Uluslararası Havalimanı'na ev sahipliği yapmaktadır.

Thies: Dakar'ın doğusunda yer alan Thies, stratejik bir ulaşım merkezi olarak kabul edilir. Özellikle demiryolu ağının önemli bir kavşak noktasıdır ve ülkenin diğer bölümleriyle olan bağlantısını sağlar.

Tambacounda: Bu şehir, ülkenin doğu bölgesinde yer alır ve Senegal ile Mali arasındaki kara taşımacılığında önemli bir transit noktasıdır. Ayrıca, bölgesel ticaret için de stratejik bir merkezdir.

Ziguinchor: Casamance bölgesinin en büyük şehri olan Ziguinchor, ülkenin güneyinde yer alır ve özellikle tarımsal ürünlerin taşınmasında merkezi bir rol oynar. Ziguinchor Limanı, bölgesel ticaret için önemli bir noktadır.

Kaolack: Orta Senegal'de yer alan Kaolack, tarım ürünleri (özellikle yer fıstığı) üretiminde ve ticaretinde önemli bir rol oynar. Şehir, aynı zamanda Senegal Nehri üzerinde önemli bir limana sahip olmasıyla bilinir.

Dolayısıyla bu şehirlerde oluşturulacak dağıtım ağları ürünlerin tüm Senegal'e ve hatta çevre ülkelere ulaşımında kritik öneme sahip olacaktır.

4.13 E-Ticaret (Sınır Ötesi E-Ticaret/E-İhracat)

4.13.1 Ülkedeki Pazaryerleri

Jumia Senegal

Jumia, Afrika kıtasının en büyük e-ticaret platformlarından biridir. Senegal'de de aktif şekilde faaliyet göstermektedir. Mobil uygulama desteği vardır ve çeşitli ödeme yöntemleri (mobil ödeme, nakit), hızlı teslimat seçenekleri ile ön plana çıkan bir pazaryeridir.

Expat-Dakar

Expat-Dakar, ikinci el ürünler ve hizmetler için kullanılan bir çevrim içi ilan platformudur. Araçlar, emlak, elektronik, iş ilanları, ev eşyaları gibi ürünler sergilenmektedir. Özellikle C2C (tüketiciden tüketiciye) modelinde çalışmaktadır.

Sama Deal

Senegal'e özel bir e-ticaret sitesidir. Elektronikten moda kadar geniş bir ürün listesi bulunmaktadır.

Senemarket

Senegal pazarı için faaliyet gösteren bir başka çevrim içi alışveriş platformudur. Gıda, ev eşyaları, elektronik ürünler satılmaktadır. Yerel üreticileri destekleme hedefi ile kurulmuştur.

Senegal'de mobil ödeme sistemleri (örneğin Orange Money, Wave, Free Money) çok yaygındır ve çoğu e-ticaret platformu bunları desteklemektedir. Lojistik altyapı bazı bölgelerde sınırlı olabilir, bu

nedenle şehir merkezleri dışındaki teslimatlar daha uzun sürebilir. Fransızca resmi dil olduğu için tüm platformlar Fransızca hizmet vermektedir.

4.13.2 Özel Günler, Bayramlar

Senegal, hem dini hem de resmi bayramları bir arada kutlayan bir Batı Afrika ülkesidir. Nüfusun büyük çoğunluğu Müslüman (yaklaşık %95), geri kalanı ise Hristiyan (özellikle Katolik) ve yerel inançlara bağlıdır. Bu durum, resmi ve dini bayramların çeşitliliğini artırmaktadır.

Ülkedeki resmi ve dini bayramlar;

- 1 Ocak 2025: Yılbaşı Günü
- Paskalya
- 4 Nisan 2025: Senegal'in 4 Nisan 1960'ta ilan ettiği bağımsızlığının kutlandığı Bağımsızlık Günü.
- Ramazan Bayramı
- 1 Mayıs: İşçi Bayramı
- İsa'nın göğe yükselişi
- Kutsal Ruh'un İsa'nın havarileri üzerine gelişi
- Kurban Bayramı, (Tabaski)
- Tamkharit: Muharrem ayının (Hicri takvimin ilk ayı) onuncu gününe denk gelmektedir.
- Meryem Ana'nın göğe yükselişini anan Hristiyan bayramı.
- Ülkedeki Müslümanlara özgü bir dini bayram olan **Magal of Touba**,
- Mevlid Kandili
- Azizler Günü
- Noel

4.13.3 En Çok Kullanılan Sosyal Medya Platformları

Senegal'de sosyal medya kullanımı son yıllarda hızla artmıştır. Bu artışın temel nedenleri arasında genç nüfusun fazlalığı, uygun fiyatlı akıllı telefonların yaygınlaşması ve mobil internet paketlerinin erişilebilirliği yer almaktadır. 2025 itibarıyla Senegal'de en çok kullanılan sosyal medya platformları Whatsapp, Facebook, YouTube, TikTok ve Instagram'dır.

4.13.4 E-Ticaretteki Gümrük Vergileri ve Muafiyetleri

Senegal'de e-ticaret yoluyla yapılan ithalat ve gümrük işlemleri, ülkenin genel dış ticaret rejimine tabidir. Gümrük vergileri, ürün türüne, değerine ve menşesine göre değişiklik gösterebilir. Senegal, Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği (UEMOA) ve ECOWAS (Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu) üyesidir. Bu yüzden gümrük rejimi bu birliklerin ortak tarifeleri doğrultusunda uygulanır. E-ticaret yapmak isteyen yabancı firmalar veya yerel distribütörler, Senegal Gümrüğü'ne kayıtlı ithalatçı olmalıdır. Senegal'de faaliyet gösterecek e-ticaret firmaları için yerel gümrük müşavirleriyle çalışmak zorunludur.

4.13.5 E-Ticarete Yönelik Düzenlemeler

Senegal'de e-ticaret sektörü gelişmekte olan bir alan olup, hükümet bu alanda yasal çerçeveyi güçlendirmek adına çeşitli adımlar atmıştır. E-ticarete yönelik düzenlemeler daha çok dijital ekonomi, tüketici hakları, veri koruma, elektronik ödeme sistemleri ve vergi yükümlülükleri üzerine odaklanmaktadır.

Loi n°2008-08 du 25 janvier 2008 – Elektronik Ticaret Kanunu

- Senegal’in temel e-ticaret yasasıdır.
- Elektronik belgelerin, dijital imzanın ve çevrim içi sözleşmelerin hukuki geçerliliğini tanır.
- Satıcı ve alıcı arasında yapılan dijital işlemleri resmi ticaret işlemi olarak kabul eder.

Loi n°2008-12 du 25 janvier 2008 – Veri Koruma Yasası

- Tüketicilerin kişisel verilerinin işlenmesini düzenler.
- E-ticaret platformları, kullanıcı verisi toplarken bilgilendirme ve rıza alma yükümlülüğündedir.
- Uygulayıcı kurum: Commission de Protection des Données Personnelles (CDP)(Veri Koruma Komisyonu)

Ayrıca,

E-ticarete ödeme sistemlerinin düzenlenmesi BCEAO (Batı Afrika Merkez Bankası) gözetimindedir.

Mobil para (Orange Money, Free Money, Wave) sistemleri oldukça yaygındır ve bunlar BCEAO tarafından lisanslıdır.

Elektronik ödeme altyapısı kurmak isteyen firmaların lisans alma zorunluluğu vardır.

4.13.6 E-Ticarete Yönelik Lojistik Hizmetleri

Senegal’de e-ticarete yönelik lojistik altyapı ve hizmetler, son yıllarda ciddi gelişmeler göstermektedir. Özellikle Dakar ve diğer büyük şehirlerde, hızlı kargo, son kilometre teslimat (last mile delivery) ve sipariş karşılama (fulfillment) hizmetleri sunan yerel ve uluslararası firmalar faaliyet göstermektedir.

Hızlı Kargo ve Teslimat Hizmeti Sunan Firmalar; PAPS, Yobante Express ve Kool Delivery, jumia Express

Sipariş Karşılama Hizmeti Sunan Firmalar; Sentrack Logistics, La Poste Senegal

Uluslararası Kargo Firmaları: DHL, FedEx, UPS, Aramex

Teslimat sürelerine bakıldığında, teslimatlar Dakar’da aynı gün gerçekleşebilmektedir. Diğer büyük şehirlerde (Thies, Kaolack, St. Louis, Ziguinchor) 1-2 gün arası; Kırsal bölgelerde 2-5 gün sürebilmekte olup bu kırsal bölgelere ana sağlayıcılar La Poste, Yobante ve Sentrack’tır.

4.14 Tanıtım ve Pazarlama

Modern pazarlama teknikleri yaygın olarak kullanılmamakla birlikte pazarlama hizmetleri veren firmalar bulunabilmektedir. Tanıtım materyaller ve teknik dokümanların Fransızca olması büyük önem taşımaktadır. Reklam ve tanıtımda, TV kanalları, radyo, gazete, dergi ve reklam panoları kullanılabilmektedir.

Çok sayıda küçük ölçekli toptancı ve perakendeci bulunmaktadır. Daha önce, yerli halk ile Fransız şirketler arasında arayüz olan Lübnanlı firmaların yerini özellikle, tekstil ve elektronik alanında yavaş yavaş yerli firmalar almaya başlamıştır. İthalata dayalı ürünleri satan büyük süper marketler gibi büyük perakendecilerin sayısı sınırlıdır. Auchan 40 şubesi ile en büyük perakendeci konumundadır. Son dönemde Lekkufti ismi ile yerel bir perakende zinciri oluşturulmuş olup söz konusu marka büyüme eğilimindedir.

4.15 Sektörde Tüketici /Alıcı Tercihleri ve Son Trendler

Senegal’de işlenmiş gıda ve tarım ürünleri sektöründe tüketici tercihleri, hem geleneksel hem modern alışkanlıkları yansıtan hibrit bir yapıya sahiptir. Şehirleşme, gelir artışı ve genç nüfusun tüketim alışkanlıkları, son yıllarda özellikle hazır gıdalar, sağlıklı ürünler ve ambalajlı ürünlere yönelimi artırmıştır. Bununla birlikte gelir düşüklüğü nedeniyle fiyat unsuru en önemli kriter olmaya devam etmektedir.

Pirinç temel karbonhidrat kaynağıdır. Hem yerel hem ithal (özellikle Asya’dan) pirinç bol miktarda tüketilmektedir. Kırsal kesimlerde darı ve mısır tüketimi hâlâ yaygındır. Palm yağı ve yer fıstığı yağı en çok tercih edilen yemeklik yağlardır. Ambalajlı un, baharat, domates salçası, bulyon, şekerli içecekler gibi hazır ürünlere olan ilgi artmaktadır. Hazır çorba, dondurulmuş gıda ve konserve ürünlere yönelik eğilim de artmaktadır.

Orta-üst gelir grubunda, şeker ilavesiz, glutensiz, organik ve düşük yağlı ürünlere ilgi artışı bulunmaktadır. Özellikle genç kadınlar ve sağlık bilinci yüksek tüketiciler, ithal sağlıklı atıştırmalıkları tercih edebilmektedir.

Tatlı gazlı içecekler ve aromalı sular oldukça yaygındır. Yerel üretim meyve suları (örneğin bissap – hibiscus, baobab, mango gibi) çok tüketilmektedir. Önemli yatırımcılar Casamance bölgesinde yetiştirilen meyveler ile meyve suyu üretimi yapmaya yönelik yatırımlara başlamışlardır. Çay (özellikle nane çayı) ve Nescafé gibi hazır kahveler ev ve sokak tüketiminde popülerdir.

Helal ürün tercihi önemlidir. Müslüman çoğunluk nedeniyle helal sertifikalı ürünlere dikkat edilmektedir.

Türk, Fransız, Fas ve Çin ürünleri piyasada yaygındır. Türk ürünleri genellikle kaliteli ve ekonomik algılanmaktadır. Tarihi geçmiş ithal ürünlere karşı hassasiyet yüksektir.

4.16 Sektörde Vergiler

İthal ürünlere uygulanan giriş vergileri ve harçları tablosu, Gümrük Vergisi (DD), İstatistik Ücreti (RS) ve Birliğe tahsis edilmiş bir kaynak olan Topluluk Dayanışma Vergisi’ni (PCS) içerir ve oranları aşağıdaki gibidir:

Kategori	Gümrük Vergisi (DD)	İstatistiksel Telif Hakkı (SR)	Topluluk Dayanışma Vergisi (PCS)
0	0%	%1	%1
1	%5	%1	%1
2	%10	%1	%1
3	%20	%1	%1

Temel gümrük vergileri aşağıdaki ürün kategorilerine göre dört farklı grupta toplanmıştır.

Gümrük vergisi (0) olan Kategori 0: İlaçlar, tıp aletleri, ameliyatta kullanılan cihazlar, kitap, kâğıt, gazete vb.

% 5 gümrük vergisi uygulanan Kategori 1: İlk kullanım malzemeleri, hammaddeler, donanım cihazları, ara mallar vb.

% 10 gümrük vergisi uygulanan Kategori 2: Yarı mamul ürünler, ara mallar vb.

% 20 gümrük vergisi uygulanan Kategori 3: Nihai tüketim malları ve yukarıdaki kategorilerin dışında kalan ürünler. Bu temel gümrük vergileri dışında ithalatta farklı adlar altında vergi ve harçlar tahsil edilmektedir.

Tarım ve işlenmiş tarım ürünlerinin tabii olduğu gümrük vergileri ise <https://www.douanes.sn/ndn723/> (Section II, III ve IV) 'de belirtilmektedir. Bu vergi ve harçlara ek olarak, muafiyetli ürünler hariç olmak üzere, Senegal için %18'lik tek oranda KDV bulunmaktadır.

4.17 Varsa Sektöre Yönelik ve Genel Tarife Dışı Engeller

Senegal'de tarım ve işlenmiş tarım ürünleri ticaretinde, hem ithalat hem de ihracat süreçlerinde çeşitli tarife dışı engeller bulunmaktadır. Bu engeller, yerli üreticileri koruma, tüketici güvenliğini sağlama ve uluslararası standartlara uyum gibi amaçlarla uygulanmaktadır.

Senegal, belirli dönemlerde yerli üreticileri korumak amacıyla pirinç, mısır, muz, patates, soğan, domates, sorgum ve darı gibi ürünlerin ithalatına mevsimsel yasaklar getirmiştir. Son olarak 2025 yılında soğan ithalatı yerli üretimi teşvik etmek amacıyla askıya alınmıştır.

Senegal, Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği (UEMOA) Ortak Gümrük Tarifesi (CET) kapsamında, tarım ürünleri ithalatında çeşitli vergiler uygulamaktadır. Bunlar arasında %0,5'lik Topluluk Dayanışma Vergisi (CST), %1'lik İstatistik Vergisi (ST) ve %10'a kadar çıkabilen Özel İthalat Vergisi (Taxe Conjoncturelle à l'Importation, TCI) bulunmaktadır. Ayrıca, belirli ürünler için ek vergiler ve referans fiyat mekanizmaları da uygulanmaktadır.

Dünya Bankası'nın 2023 yılı verilerine göre, Senegal'in ithalatında tarife dışı önlemlerin kapsama oranı %48,3 ve sıklık oranı %28,77'dir. Bu, ithal edilen ürünlerin yaklaşık yarısının en az bir tarife dışı önlemden etkilendiğini göstermektedir. Özellikle hayvansal ve bitkisel ürünler gibi tarım sektörlerinde bu oran %100'e kadar çıkmaktadır¹.

5. Sektörde İhracatçılarımızı Bekleyen Fırsatlar

Tarım Üretimi ve Ortak Girişimler

- Senegal'in verimli toprakları ve ekilebilir arazi potansiyeli, tarım üretimi için uygun ortam sunmaktadır.
- Yatırım karşılığı arazi tahsis politikalarıyla Türk firmaları Senegal'de doğrudan üretim yapabilir.
- Ortak üretim projeleri ile Senegal hükümeti veya yerel çiftçilerle iş birliği fırsatları değerlendirilebilir. (Tarım konusunda en önemli projelerden birisi CAC (Cooperative Agricole Communautaire) projesidir.

¹ <https://wits.worldbank.org/tariff/non-tariff-measures/en/country/SEN>

Tarım Teknolojileri ve Ekipmanları

Modern sulama sistemleri, traktör, hasat makineleri gibi ekipmanların Senegal’e ihracatı ve satış sonrası hizmetleri için potansiyel büyüktür. Tarımda verimliliği artırıcı teknolojiler Türk firmaları için pazara giriş noktası olabilecektir.

Tohum ve Gübre Tedariki

Kaliteli tohum ve gübre tedarik zincirinde açıklar bulunmaktadır.

Türk tarım girdileri üreticileri, Senegal pazarında kalite ve fiyat avantajı sağlayabilir.

İşlenmiş Tarım Ürünleri Alanındaki Fırsatlar

Gıda İşleme ve Paketleme Tesisleri

Yerel tarım ürünlerinin (örneğin domates, yer fıstığı, mango, soğan) işlenmesi için fabrika yatırımlarına yönelik talepler artmaktadır)

Türk gıda işleme makineleri üreticileri, bu sektörde hem ekipman satışı hem de kurulum için fırsatlar bulabilecektir.

Gıda İhracatı (İşlenmiş Ürünler)

Konserve ürünler, makarna, un, bulgur, ayçiçek yağı, salça, reçel gibi Türk ürünleri Senegal’de tanınmaya başlamış ve talep artışı göstermektedir. Bu çerçevede yerel dağıtıcılar ile bağlantı sağlamak, sık sık pazar ziyareti gerçekleştirmek ve büyük süpermarketlerin satın alma merkezleri ile irtibata geçmek önem arz etmektedir. Pazar araştırması ve yerel iş ortaklarıyla temasın ve tarım-gıda fuarlarına katılımın önem arz ettiği değerlendirilmektedir.

Helal gıda pazarı, özellikle Müslüman nüfus nedeniyle büyük potansiyel taşımaktadır.

Perakende ve Dağıtım Ağları

İşlenmiş ürünlerin Senegal genelinde dağıtımı için lojistik ve toptan satış altyapısı kurulabilecektir.

Market zincirleriyle iş birliği veya doğrudan girişim (ör. Türk marketleri) yoluyla ürünler son tüketiciye ulaştırılabilecektir.

Bölgesel Fırsatlar ve ECOWAS Pazarı

Senegal, Batı Afrika Ekonomik Topluluğu (ECOWAS) üyesidir. Buradan hareketle Senegal’de kurulacak üretim veya ihracat üsleri, 15 ülkeye vergisiz ihracat kapısı açabilir. Bu da Türk firmaları için Senegal üzerinden tüm Batı Afrika’ya açılma fırsatı anlamına gelecektir.

6. Sektörde İhracatçılarımızı Bekleyen Tehditler

Senegal’de mevcut durumda sanayileşmeyi özendirici, ülke içinde üretim ve istihdamı artırmayı önceleyen politikalar ön plana çıkmaktadır. Bu minvalde özellikle gıda, işlenmiş ürünler ve tarım sektöründe katma değer yaratıcı, ham maddenin doğrudan ihracı yerine ülke içinde işlenmesini önceleyen politikalar uygulanmak istenmektedir. Bu projelerden bazıları ülkenin çeşitli bölgelerinde tarımsal endüstriyi geliştirmeye yönelik sanayi bölgelerinin oluşturulması projesidir. Ülkenin St. Louis, Ziguinchor ve diğer bölgelerinde bu merkezlerin kurulması sanayinin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Bu durum uzun vadede işlenmiş tarım ürünleri ihracatımız üzerinde baskı yaratabilecektir. Ülkede “ekonomik vatanseverlik” vurgusu ile yerli sanayinin geliştirilmesi ana politikalardan birisidir.

Fiyat unsuru gıda ve işlenmiş tarım ürünlerinde ana belirleyici olma özelliğini korumaktadır. Senegal’de Fransa, Fas, Çin ve Hindistan dışında Tunus ve Cezayir gibi ülkeler de işlenmiş gıda sektöründe güçlüdür. ECOWAS (Batı Afrika Ekonomik Topluluğu) üyeleri arasında gümrük muafiyetleri olduğu için Senegal’e komşu ülkelere gelen ürünler daha avantajlı konumda olabilmektedir. Türkiye’den gelen bazı ürünler, gümrük vergileri ve navlun maliyetleri nedeniyle fiyat açısından dezavantajlı olabilmektedir.

Kıtanın genel sıkıntısı olan ödeme sistemlerindeki problemler bazı ithalatçılarda dövizle ödeme konusunda sıkıntılara yol açabilmektedir. Özellikle küçük toptancılarla çalışıldığında, ödemelerin gecikmesi veya hiç yapılmaması gibi riskler ortaya çıkabilmektedir.

Türkiye menşeli ürünler, Senegal pazarında her zaman tanınmayabilmektedir. Fransa gibi eski sömürge ülke ürünlerine alışkanlık, yerli olmayan markaların pazara girişini zorlaştırabilmektedir. Bu nedenle yerel dağıtıcılarla güçlü ilişkiler kurulması önem arz etmektedir.

Senegal, Fransızca etiketleme, gıda güvenliği sertifikaları (ör. ISO, HACCP, helal belgeleri) gibi birçok düzenlemeyi zorunlu kılmaktadır. Belge eksikliği ya da hatalı çeviri nedeniyle mallar limanda uzun süre bekleyebilmektedir. Bürokrasi ve liman işlemlerindeki yavaşlık, zamanında teslimatı zorlaştırabilmektedir.

7. Tarım ve İşlenmiş Tarım Ürünleri Sektöründe İhracatın Artırılması için Firmalara Öneriler

Senegal’e işlenmiş gıda ihracatını artırmak isteyen Türk firmaları için hedefe uygun, kültürel ve ticari gerçeklerle uyumlu bir strateji geliştirmek kritik önemdedir. Senegal pazarı hem Batı Afrika’nın kapısı olması hem de artan kentleşme ve tüketim alışkanlıklarındaki dönüşümle birlikte büyük fırsatlar barındırır da, doğru yöntemler kullanılmadığında pazara giriş zayıf kalabilmektedir. Bu çerçevede aşağıdaki hususlara dikkat edilmesinin faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

Küçük gramajlar ve uygun fiyatlı ambalajlar tercih edilebilir. Düşük alım gücü nedeniyle “mini paket” stratejileri işe yaramaktadır.

Fransızca etiketleme zorunludur. Bu nedenle, ambalaj tasarımının, Fransızca içerik ve yerel tüketiciye hitap edecek görsel öğeler içermesi faydalı olacaktır.

Helal belgeli ürünlere dikkat edilmektedir. Bu nedenle Helal Sertifikasının alınması ve görünür şekilde ambalaja işlenmesi avantaj sağlayacaktır.

Senegal’de geniş dağıtım ağına sahip yerel dağıtıcılarla ortaklık kurmak kritik önemdedir.

Açık pazarlar (marché), bakkallar ve süpermarket zincirleri gibi tüm dağıtım kanallarına erişim sağlanması önem arz etmektedir.

Dakar’da düzenlenen Uluslararası Gıda ve Tarım Fuarları (SENEFOOD, FIARA, FIDAK) gibi etkinliklere katılarak doğrudan alıcılarla temas kurulabilmektedir.

Ticaret heyetlerine katılım pazara ulaşmak adına faydalı olacaktır.

Yerel sosyal medya kanallarında (Facebook, WhatsApp, YouTube reklamları) hedefli reklam kampanyaları yapılabilir.

Ülkedeki Türkiye imajının olumlu olması nedeniyle “Türkiye’den ithal, helal ve kaliteli” algısını vurgulayan basit ama güven veren marka mesajları kullanılabilir.

Dakar Limanı'na yakın küçük bir depo veya konsinye dağıtım merkezi kurulması faydalı olabilir.

Senegal, Batı Afrika'daki 12 ülkeyi kapsayan ECOWAS bölgesine açılan kapı niteliğindedir. Senegal üzerinden Gine, Mali, Fildişi Sahili gibi ülkelere yeniden ihracat (re-export) planlanabilecektir. Bu durum Senegal'deki yatırımı stratejik bir bölgesel merkez haline getirebilir.

Senegal halkı geleneksel tatlarla bağlıdır. Bu nedenle Türk ürünlerinin yerel damak tadına yakın tatlarla pazarlanması avantaj sağlayacaktır.

“Hazır yemek”, “atıştırmalık”, “uzun ömürlü” ve “çay/kahve yanında tüketilen” ürün grupları potansiyel taşımaktadır.

Tarım ürünleri ihracatında ise;

Senegal, özellikle şu ürünlerde dışa bağımlıdır:

- Bakliyat (mercimek, nohut)
- Hububat (buğday, mısır, pirinç)
- Kuru meyve (kayısı, incir, üzüm, havuç)
- Yağlı tohumlar ve yem hammaddeleri
- Soğan, patates, sarımsak gibi uzun ömürlü sebzeler

Türkiye bu ürünlerde kalite + rekabetçi fiyat avantajına sahiptir. Özellikle bakliyat ve kuru meyve ihracatı için fırsatlar öne çıkar. Soğuk zincirin korunması önem arz etmektedir.

Yerel toptancılarla bağlantı kurulması gerekmektedir. İlk aşamada düşük hacimli deneme gönderileriyle pazarı test etmek faydalı olacaktır.

Senegal'de liman altyapısı (Dakar Limanı) gelişmekte olsa da, iç bölgelere dağıtım hâlâ zayıftır. Özellikle bozulabilir ürünler için soğuk zincir altyapısı eksiktir. Bu nedenle:

- Dondurulmuş değil, dayanıklı/tahıl temelli ürünlerin önceliklendirilmesinin,
- Mümkünse Senegal'de konsinye depo veya bölgesel stok merkezi planlanmasının

avantaj sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Tarımsal sanayi yatırımcıları için Senegal devleti özellikle ortak girişimlere teşvik sunmaktadır. Böylece hem Senegal pazarına doğrudan erişim hem de ECOWAS bölgesine gümrüksüz geçiş imkânı doğmaktadır.

Dağıtım sonrası müşteri desteği de önemli olabilmektedir.

8. Genel Değerlendirme

Senegal'in, COVID-19 ve Rusya-Ukrayna gerilimi sonrası temel gıda ürünlerinde yaşadığı problemler, ilerleyen yıllarda ülkede “gıda egemenliği” bakış açısını daha öne çıkarmıştır. Bunun sonucu olarak Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ismine “gıda egemenliği” ifadesini de eklemiş ve bu anlayış böylece devlet politikası haline gelmiştir. Bu çerçevede önümüzdeki dönemde;

- Tarımsal üretimi, ülke ihtiyaçları seviyesine çıkarmak ve ürün fazlasını ihraç etmek,
- Bu çerçevede ülkenin değişik bölgelerine yayılmış tarımsal sanayi bölgeleri oluşturmak,
- Tarım ürünlerini işleyerek katma değer oluşturmak,
- Üretilen ürünlerde fireyi en aza indirmek üzere soğuk zincir, depo, lojistik altyapıları geliştirmek,
- Uzun vadeli ilişkilere dayalı olarak, tarımsal ekipman ihtiyacını, bakım-onarım hizmetlerini ve enerji ihtiyacını sağlayıcı yabancı ortaklıklar geliştirmek,
- Fosfat açısından zengin ve doğalgaz kaynaklarına sahip ülkede gübre gibi önemli tarımsal girdileri üretebilir hale gelmek,
- İlk etapta bu amaçları hayata geçirebilmek üzere yabancı ortaklıklar kurarak know-how ve teknoloji transferi sağlamak, yerel halkın bu alanda eğitim alabilmesini sağlamak
- En nihayetinde kırsal bölgedeki özellikle kadın ve gençlere istihdam sağlayarak, gelir seviyesini artırarak bölgesel kalkınmayı gerçekleştirmek

bu sektördeki ana amaçlar olarak ön plana çıkmaktadır.

İşlenmiş gıda sektöründe de (özellikle tüketimi ülke içinde çok olan ve ham maddesi ülkede bulunan yağ, salça, domates püresi, meyve suları gibi) üretimi ülke içerisinde artırmak ana politikalardan birisidir. Bu nedenle özellikle bu ürünlerde uzun vadede ihracatçılarımızın farklı stratejiler geliştirmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

İşlenmiş gıda sanayii sektöründe özellikle ülkede yeni büyümekte olan market zincirleri ile temasa geçerek satın alma merkezleri oluşturulması için girişimlerde bulunulmasının önem arz ettiği değerlendirilmektedir. Şehir merkezleri dışında ise geniş ağa sahip gıda dağıtıcıları ile çalışmanın önemi büyüktür. Özellikle Dakar, Thies, Touba, Kaolack, Tambacounda, St. Louis, Ziguinchor gibi şehirlerin önemli lojistik merkezleri olduğu göz önüne alınarak bu şehirlerde dağıtım ağına sahip firmalar ile çalışmanın önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Diğer taraftan, sık sık pazar ziyaretleri gerçekleştirerek tüketici eğilimlerinin/tercihlerinin belirlenmesi ve bu kapsamda ürün ve ambalaj geliştirilmesi faydalı olacaktır.

ECOWAS bölgesinde, mevcut ve potansiyel liman ve enerji altyapısı ile Senegal bir yatırım üssü olarak seçilerek, bu bölgede gerçekleştirilen üretimin, vergisel avantajlar ile ECOWAS bölgesine ihraç edilmesi de olası pazara giriş stratejileri arasında yer alabilecektir.

9. Kaynakça

- ASNQ Resmi Sitesi: <http://www.asnq.sn>
- ECOWAS Gıda Güvenliği Rehberi: <https://www.ecowas.int>
- Codex Alimentarius: <https://www.fao.org/fao-who-codexalimentarius>
- Vision Senegal 2050: <https://investinsenegal.sn/senegal-2050-agenda-national-de-transformation/>
- Senegal 2025-2029 Ulusal Kalkınma Stratejisi:
<https://www.economie.gouv.sn/sites/default/files/2025-04/snd.pdf>

Ticari ve ekonomik veriler:

- Trademap: <https://www.trademap.org/>
- TÜİK: <https://www.tuik.gov.tr/>
- ANSD: <https://www.ansd.sn/>
- Statista
- Dünya Bankası

Standartlar Listesi

https://www.asn.sn/sites/default/files/ASN%20CATALOGUE%202023%20vf_0.pdf

E-Ticaret Düzenlemeleri

<https://www.cdp.sn/>

<https://senegalnumeriquesa.sn/sites/default/files/lois/7-transactions.pdf>

<https://www.dri.gouv.sn/loi-n%C2%B0200808-du-25-janvier-2008>

Gümrük vergi oranları

<https://www.douanes.sn/ndn722/>

<https://www.douanes.sn/ndn723/>

Tarife Dışı Engeller

<https://wits.worldbank.org/tariff/non-tariff-measures/en/country/SEN>